

Сандра Чаушевић
Крагујевац

РАЗВИЈАЊЕ СПОСОБНОСТИ УСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ КОД УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА

У раду се говори о савременим методама развијања способности усменог изражавања на енглеском језику код ученика средњих школа, при чему се посебна пажња посвећује мотивацији као фактору од великог значаја за развој говорне вештине. Радам се указује на чињеницу да је граматичко-преводиљачки метод, мада често осуђиван у примењеној лингвистици, у пракси и даље у великој мери заступљен. Из тог разлога, желимо да истакнемо неопходност увођења иновација у саму наставу ради подстицања мотивације за усавршавањем усменог изражавања и да дамо приказ слободних активности и говорних вежби неопходних за развој говорних способности.

Кључне речи: комуникативни метод, мотивација, говор, говорне вежбе, иновације

1. Увод

Тврдња Фердинанда де Сосира да језик настаје из говора и да је говор неопходан да би језик настао, могла би бити основни мото у планирању наставе живих језика. Сам циљ учења једног језика јесте управо оспособљавање да на том језику и говоримо. Зато би подстицање развијања способности комуникације на енглеском језику код ученика морао бити најважнији задатак свих предавача овог језика. Међутим, како убрзати развој комуникативне компетенције код ученика на новом језику, када још увек велики број предавача не жели да напусти традиционални метод наставе који великим делом запоставља комуникацију?

Овај рад једним делом представља и критички осврт на недовољно подстицање развијања способности усменог изражавања код ученика у нашој земљи. На жалост, иако смо у 21. веку многи предавачи још увек нису спремни да предност дају комуникативном методу, па често имамо ситуацију да се час углавном своди на предавање граматике са вежбањима, читање, превод и писање које

је најчешће задато за домаћи рад (Точанац 1997: 49-57). Разлози за овакав начин рада су многобројни, а неки од њих би могли бити да предавачи нису довољно мотивисани да на другачији и занимљивији начин организују час или пак нису довољно флуентни на енглеском језику, па избегавају захтевније облике комуникације са ученицима. Уз такав вид наставе ученици врло брзо губе мотивацију, на часовима им постаје досадно, граматичке вежбе раде механички без разумевања текста, вежбе слушања готово да и не прате, ако знају да не морају активно да учествују. Све се то догађа због тога што они немају утисак да учествују у наставном процесу, па настави енглеског језика приступају као и настави било ког другог предмета. Ово је велика грешка јер на тај начин ученици стичу врло уско знање које им је довољно само да стекну позитивну оцену, али нису у стању да то знање и практично примене. Предавачи морају код својих ученика да развијају она знања која би била функционална и у њиховом личном животу и у даљем образовању.

2. Истраживање ставова ученика према коришћењу говорних вежби у настави

У даљем раду анализираћемо резултате истраживања које је у виду анкете спроведено међу ученицима прве, друге, треће и четврте године средње школе. У анкети је учествовало 87 ученика. Ова анкета имала је циљ да испита неколико параметара везаних за коришћење говорних вежби у настави и то овим редом: а) шта заправо сами ученици сматрају добрим говорним вежбама, б) који је то најзанимљивији и по њима најефикаснији начин на који би они желели да усавршавају своје способности усменог изражавања, в) које су то иновације које би они унели у наставу енглеског језика, г) шта је то што њих највише мотивише да усаврше своје усмено изражавање и д) на које то проблеме они најчешће наилазе приликом комуникације на енглеском језику. Први део анкете био је затвореног типа у коме се од испитаника тражило да заокруже ДА или НЕ у зависности од тога да ли се слажу са следећим тврдњама:

1. Добре говорне вежбе су оне које: а) омогућавају ученицима да развијају оне комуникативне способности које ће им бити потребне у свакодневном животу; б) ангажују ученике у решавању проблема и изођењу закључака; в) укључују ученике у процес размене информација; г) захтевају од ученика да јасно износе своје мишљење; д) обухватају ученицима занимљиве теме.

2. Како бисте желели да учите енглески језик: а) желим да сам откријем своје грешке док говорим; б) желим да ми професор

исправи грешке; в) волим да учим граматичка правила; г) волим да учим пуно нових речи;

Други и много важнији део анкете био је отвореног типа где се од ученика тражило да искрено одговоре на следећа питања:

1. На који начин сматрате да је најефикасније и најзанимљивије развијати способности усменог изражавања на енглеском језику?

2. Које бисте иновације увели у наставу енглеског језика?

3. Шта за вас представља највећу мотивацију за усавршавањем усменог изражавања?

4. На које проблеме најчешће наилазите када покушате да говорите енглеским језиком?

3. Резултати испитивања

Резултати анкете показали су да се 98% ученика слаже са констатацијом да су добре говорне вежбе оне које омогућавају ученицима да развијају оне комуникативне способности које ће им бити потребне у свакодневном животу, 72% ученика се слаже да су добре говорне вежбе оне које ангажују ученике у решавању проблема и извођењу закључака, 84% ученика слаже се да су то вежбе које укључују ученике у процес размене информација, 67% ученика сматра да су добре говорне вежбе оне које захтевају од ученика да јасно износе своје мишљење и 84% ученика се слаже да су добре говорне вежбе оне које обухватају ученицима занимљиве теме. Занимљиво је да приликом учења енглеског језика 58% ученика желе да сами открију своје грешке док говоре, док 72% ученика желе да их професор исправи. Иначе, само 25% ученика се изјаснило да воли да учи граматичка правила, а 58% ученика да воли да учи велики број нових речи.

На основу одговора анкетираних ученика из другог дела анкете може се извести један општи закључак да испитани ученици сматрају да је најефикасније и најзанимљивије развијати способности усменог изражавања уз што више комуникације искључиво на енглеском језику између професора и ученика, али и међу самим ученицима, затим кроз дискусију о темама које су занимљиве и неvezане за градиво, кроз што више игара и занимљивих говорних вежби, као и честим презентацијама на енглеском језику. На питање које би иновације увели у наставу енглеског језика, готово сви анкетирани ученици навели су гледање филмова без превода, као и слушање и анализа песама на енглеском језику, уз често помињање да је занимљивије оно што није много везано за наставно градиво. Осим тога, ученици као пожељне иновације поново наво-

де комуникацију на енглеском језику и више занимљивих говорних вежби. Као највећу мотивацију за усавршавањем усменог изражавања ученици су навели жељу за споразумевањем са припадницима различитих говорних средина, као и познавање страног језика као предност при запошљавању. На крају, још једном су се поклопили одговори ученика, овог пута на питање са којим се проблемима најчешће срећу при комуникацији на енглеском језику. Највећи број испитаника навео је граматичке проблеме и недовољан фонд речи.

Резултати ове анкете показују нешто што је врло интересантно, а то је чињеница да су ученици у потпуности свесни да је тип наставе који инсистира на конверзацији кроз велики број говорних вежби прави начин за усавршавање једног језика, затим шта је то што најефикасније утиче на развијање способности усменог изражавања, али да су свесни и тога шта недостаје у њиховој настави и њиховој учионици, а то је свакако комуникација на вишем нивоу. До тога закључка се врло лако може доћи ако још једном погледамо један од одговора који су анкетирани ученици дали на питање које би иновације увели у наставу енглеског језика. Најчешћи одговор је био комуникација. Данас се комуникација никако не би могла сматрати иновацијом у настави једног језика, осим у оним случајевима у којима је запостављена или је у недовољној мери присутна. Управо на такав случај упућују нас резултати анкете, што нас опет враћа на проблем који је истакнут на почетку овог рада, а чије је постојање на овај начин потврђено.

Дакле, у многим школама још увек се предност даје застарелом методу наставе у оквиру кога се акценат ставља на сувопарно учење граматичких правила напамет, али се недовољно пражње поклања оспособљавању ученика да та правила примене у свакодневной комуникацији. А управо граматiku ученици наводе у анкети као највећи проблем са којим се срећу у комуникацији на енглеском језику. Као резултат тога часови постају монотони, градиво неинтересантно, а ученици губе мотивацију и врло брзо одустају од даљег учења језика, јер схватају да колико год они учили граматичка правила, ипак нису у стању да се усмено изражавају на енглеском језику. У прилог томе иде и то што се међу њиховим одговорима у анкети често наводи да је ученицима много занимљивије да разговарају о темама које нису директно везане за наставно градиво и да би радије и лакше градиво учили кроз игру.

Један од добрих начина да се ученици заинтересују за учење енглеског језика јесте свакако увођење иновација и савремених

метода у наставу језика. То, пре свега, подразумева могућност гледања филмова адекватних њиховом предзнању и документараца на енглеском језику без превода, затим употребу фонолабораторија за вежбе слушања и разумевања матерњих говорника. Иновације на пољу развијања способности усменог изражавања подразумевају и велики број захтевнијих говорних вежби, које у великој мери ангажују ученике и повећавају интеракцију између професора и ученика, при чему професор мора подстицати укључивање свих ученика у рад. Једна од најефикаснијих комуникативних метода јесте усавршавање комуникације путем дискусија и дебата, а нарочито је значајно изношење сопственог мишљења што додатно мотивише ученике. Презентовање личног искуства увек је представљало изазов ученицима и на томе увек треба инсистирати. Међутим, и после увођења свих тих иновација чести су случајеви да ученици и даље показују недостатак мотивације за усменим изражавањем. Главни проблем који се овде јавља јесте тај што се ученицима углавном намећу теме које су њима неинтересантне или недовољно познате, теме о којима они не би били у стању да говоре ни на свом матерњем језику.

4. Закључак

Најбоље решење овог проблема и најефикаснији начин мотивисања ученика да се активно укључе у комуникацију на часу енглеског језика јесте пружање великог степена слободе и аутономије ученицима у одабиру тема које они сматрају занимљивим. Ту слободу они морају искористити да што више самостално раде и на тај начин откривају језик. Када су у питању ученици средњих школа ово питање слободе и самосталности је од великог значаја из следећег разлога: самим тим што зна више и оцењује, професор се налази у надређеном положају, а та чињеница код ученика средњошколског узраста може довести до смањења мотивације које је кључно за учење језика. Из тог разлога ученицима треба омогућити слободнији утицај на наставни процес, односно треба им пружити могућност да својим предлозима и сугестијама учествују у креирању оних говорних вежби које би их подстакле на неку врсту истраживачког рада и изван часова. Типичан пример би представљало извођење презентација, при чему би професор оставио могућност ученицима да сами одаберу тему презентације. На тај начин ученици су мотивисани јер говоре о нечему што њима значи, о нечему што је њима интересантно и нечему што им је познато. Тај приступ води свакако ка квалитетнијем и дугорочнијем усвајању

језика. У циљу развијања способности усменог изражавања врло је битно створити онакве говорне ситуације у каквим би се ученици могли наћи у реалном животу.

Литература

Хармер 1996: J. Harmer, *The practice of English language teaching*. London: Longman.

Лажтбовн, Спада 1999: P. M. Lightbown, N. Spada, *How languages are learned*, Oxford: Oxford University Press.

Нунан 2004: D. Nunan, *Designing tasks for the communicative classroom*, Cambridge: Cambridge University Press.

Ричардс, Роџерс 2003: J. Richards, T. Rodgers, *Approaches and methods in language teaching*, Cambridge: Cambridge University Press.

Точанац 1997: Д. Точанац, *Методе у настави и учењу страниког језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Sandra Čaušević

DEVELOPING OF HIGH SCHOOL STUDENTS' ORAL SKILLS IN ENGLISH LANGUAGE

Summary

This paper deals with the contemporary methods of teaching and developing high school students' oral skills and communication in English language. Although grammatical and translational method of teaching was often disapproved it is still being used in many schools. This paper also emphasizes the necessity of bringing innovation into language teaching and highlights the role of motivation and speaking practice for improving conversational skills.

Прихваћено за штампу децембра 2009.